Адыгэ макъ

№ 22 (20286)
2013-рэ илъэс
БЭРЭСКЭШХУ
МЭЗАЕМ И 8

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Мэзаем и 8-р — урысые шIэныгъэм и Маф

Адыгэ Республикэм ишIэныгъэлэжьхэу лъытэнығъэ зыфэтшIыхэрэр!

Урысые шIэныгъэм и Мафэ фэшI гуфэбэнығъэ хэлъэу тышъуфэгушIо!

Сыд фэдэрэ къэралыгъуи хэхъонығъэ ышIынымкIэ, иэкономикэ ыпэкIэ лъыкIотэнымкIэ анахь мэхьанэшхо зиIэ лъапсэхэм ащыщ шIэныгъэр. Обществэм, ащ икультурэ ыкIи игъэсэнығъэ уасэ афэпшIын зыхъукIэ, шIэныгъэм илъэгапIэ зынэсыгъэм укъыпкъырыкIын фаеу мэхъу.

Тихэгъэгу ис цIыфхэр шIэныгъэм ренэу рэгушхох. Урысые академическэ наукэмрэ апшъэрэ еджапIэмрэ яхэбзэшIухэм якъэухъумэн непэ шъуишъыпкъэу шъори шъудэлажьэ.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо политикэ илъэныкъо шъхьаIэхэм ренэу ащыщых шIэныгъэлэжьхэм, ушэтын зэфэшъхьафхэм IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр, апшъэрэ еджапIэхэр ыкIи шIэныгъэ-ушэтэкIо учреждениехэр мылъкукIэ ыкIи техникэкIэ зэтегъэпсыхьэгъэнхэр, IофышIэ ныбжьыкIэхэр нахьыбэу шIэныгъэм хэщэгъэнхэр.

Адыгеим ишIэныгъэлэжьхэм тиреспубликэ ихэхъонығъэ яIахьышхо ренэу зэрэхашIыхьащтым тицыхьэ телъ.

Ныбджэгъу лъапIэхэр, зэкIэми тышъуфэлъаIо псаунығъэ пытэ, насып, щыIэкIэшIу шъуиIэнэу, Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгушхоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ Iофэу жъугъэцакIэрэм гъэхъэгъакIэхэр щышъушIынхэу!

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ и Указ

Адыгэ Республикэм ищытхъуцIэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылIагъ

Искусствэм иIахь зэрэхишIыхьэрэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэришIэрэм афэшI щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм инароднэ артист»** зыфиIорэр **Сихъу Станислав Хьаджымусэ ыкъом** — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние» нысхъапэхэмкIэ итеатрэу «Дышъэ къошын» зыфиIорэм ихудожественнэ пащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Культурэм иIахь зэрэхишIыхьэрэм фэшI щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышI»** зыфиIорэр **Влачуга Дмитрий Александр ыкъом** — муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ «Тэхъутэмыкъое районым» культурэмкIэ имуниципальнэ бюджет учреждениеу «Яблоновскэ гупчэ клуб системэм» къэзэкъ орэдхэмкIэ инароднэ хорэу «Казачье раздолье» зыфиIорэм ихудожественнэ пащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Промышленностым ихэхъонығъэ яIахь зэрэхашIыхьэрэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу гуетынығъэ фыряIэу Iоф зэрашIэрэм афэшI щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм промышленностымкIэ изаслуженнэ IофышI»** зыфиIорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Бэгъушъэ Руслъан Щухьаибэ ыкъом — зэIухыгъэ Iахьзэхэлъ обществэу «Мыекъопэ редукторышI заводым» икоммерческэ пащэ,

Шепеленко Сергей Николай ыкъом — зэIухыгъэ Iахьзэхэлъ обществэу «Мыекъопэ редукторышI заводым» итехническэ пащэ.

Экономикэм иIахь зэрэхишIыхьэрэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэришIэрэм афэшI щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист»** зыфиIорэр **Оноприенко Наталье Иван ыпхъум** — Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитет иупчIэжьэгъу шъхьаIэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 5, 2013-рэ илъэс
N 12

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ и Указ

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ иупчIэжьэгъу ехьылIагъ

1. 2013-рэ илъэсым мэзаем и 8-м щегъэжьагъэу Черниченко Михаил Николай ыкъор Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ иупчIэжьэгъоу гъэнэфэгъэнэу.
2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм щегъэжьагъэу мы Указым кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 7, 2013-рэ илъэс
N 13

Ежь ишIоигъонығъэкIэ къыгъэтIылъыгъ

Шэуджэн районым инароднэ депутатхэм я Совет зэхэсыгъо тыгъуасэ иIагъ. Ащ хэлэжьагъэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, республикэм и Парламент ыкIи районым ащыIэ депутатхэр, къоджэ псэупIэхэм япащэхэр, нэмыкIхэри.

Зэхэсыгъор къызэIуихыгъ ыкIи зэрищагъ Шэуджэн районым инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Гъыщ Долэт. ЗытегущыIэнхэу агъэнэфэгъэ Iофыгъохэм ащ кIэкIэу зэхэсыгъом хэлажьэхэрэр ащигъэгъозагъэх. Нэужым гущыIэр ритыгъ Шэуджэн районым иадминистрацие ипащэу Хъуажъ Налбый.

2012-рэ илъэсым пащэм иIофшIэн зыфэдагъэм зэфэхьысыжьхэр къыфишIыхэзэ, районым исоциальнэ хэхъонығъэхэм къатегущыIагъ. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, мы аужырэ илъэси 6-м районым социальнэ-экономикэ хэхъонығъэшIухэр ышIынхэ ылъэкIыгъ. Мэкъу-мэщым, промышленностым, нэмыкI лъэныкъохэмкIи гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр щыIэх. ГущыIэм пае, Шэуджэн районым ит псэупIэ 30-м щыщэу гъэстыныпхъэ шхъуантIэр зынэмысыгъэу къэнагъэр зы къутыр закъу ныIэп. Джащ фэдэу зэшъохэрэ псыр цIыфхэм алъыгъэIэсыгъэным анаIэ тырагъэты, ащкIи агъэцэкIагъэр макIэп. ИлъэситIукIэ узэкIэIэбэжьмэ, районым социальнэ-экономикэ хэхъонығъэу ышIыгъэхэмкIэ республикэм я 8-рэ чIыпIэр щиубытыщтыгъэмэ, 2012-рэ илъэсым я 4-рэ чIыпIэм къэсын ылъэкIыгъ. Арэу щытми, районыр зыдэщыс чIыпIэр инвестициехэмкIэ мыхъопсагъоу зэрэщытым къыхэкIыкIэ, экономикэм хэхъонығъэхэр езыгъэшIынхэ зылъэкIыщт предприятие инхэр къызэIуахынхэ зэрамылъэкIыгъэр район пащэм гумэкIыгъо шъхьаIэу къыхигъэщыгъ. Джащ фэдэу гъэсэнығъэм, культурэм, псаунығъэр къэухъумэгъэным, гъэкIэжьыным афэгъэхьыгъэ программэхэр зэрагъэцэкIагъэхэм Хъуажъ Налбый игугъу къышIыгъ. Мыщ дэжьым Iофыгъо шъхьаIэу пащэм къыхигъэщыгъэхэм ащыщ медицинэ IофышIэхэр зэрафимыкъухэрэр, ар дэгъэзыжьыгъэным фэшI АР-м псаунығъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ амалхэр зэрэзэрихьэхэрэр, хэкIыпIэхэм зэряусэхэрэр. Хьакъулахьэу къаугъоигъэр проценти 109-кIэ гъэцэкIагъэ хъугъэ. Районым мыщ фэдэ гъэхъагъэхэр ышIынхэмкIэ зишIуагъэ къэкIогъэ АР-м и Правительствэрэ Шэуджэн районым инароднэ депутатхэм я Советрэ зэрафэразэр кIэухым къыIуагъ.

Народнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Д. Гъыщым гущыIэр ыштагъ ыкIи Н. Хъуажъым ежь илъэIукIэ иIэнатIэ къызэригъэтIылъырэр къыIуагъ. Нэужым депутатхэу, ветеранхэу, районым ицIыф гъэшIуагъэхэу къэгущыIагъэхэм район пащэм илъэс зэкIэлъыкIохэм ипшъэрылъхэр зэригъэцэкIагъэм осэшIу къыфашIыгъ.

Районыр зыпкъ итэу ыпэкIэ лъыкIотэным, социальнэ-экономикэ хэхъонығъэхэр ышIынхэмкIэ Iофышхо зышIэгъэ Н. Хъуажъым АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат «тхьауегъэпсэу» риIуагъ. АР-м и ЛIышъхьэ ирэзэнығъэ тхылъэу къыфагъэшъошагъэр ритыжьыгъ ыкIи афэгъугъэнымкIэ комиссиеу АР-м и ЛIышъхьэ дэжь щыIэм итхьаматэу ар зэрагъэнэфагъэр къыIуагъ.

Район администрацием ипащэ ипшъэрылъхэр ыгъэцэкIэнхэу Мэрэтыкъо Аслъан агъэнэфагъ.

КIАРЭ Фатим.

Нэплъэгъум итыр сурэткIэ къэзыгъэлъэгъожьышъурэ къодыер арэп сурэттехыкIэ плъытэнэу щытыр. Ар фотоаппарат зыIыгъ пстэуми афызэшIокIыщт. IэпэIэсэнығъэ зыхэлъ сурэттехым художественнэ сурэтхэр тырихынхэ елъэкIы, ащ фэдэм сурэтшIыными литературэми ахишIыкIэу, сэнаущыгъэ иIэу ары нахьыбэрэмкIэ къызэрэчIэкIырэр. ЗэкъодзапIэ горэ хэмылъэу, шIум, дэхагъэм, нэфынэм уафэзымыщэрэ сурэтыр гум рихьынэу хъурэп. Ау Анатолий Виляховскэм исурэтхэр гум ыштэхэу гъэпсыгъэх. Ахэр нэфынэх, гъэшIэгъоных, пчэгум уращэ ыкIи укъыращыжьы, дунаим ичIыпIэ зэфэшъхьафыбэхэм уанегъэсы.

Анатолий июбилейнэ сурэткъэгъэлъэгъон джырэ уахътэм икъэлэ гупсэу Мыекъуапэ щэкIошъ, тыгу къыддеIэу тыфэгушIо ыкIи тигуапэу къыхэтэгъэщы исурэтхэр тэри тигъэзеткIэ бэрэ дгъэфедэхэу къызэрэхэкIырэр. Илъэс 75-рэ зыныбжь хъугъэ Анатолий Виляховскэмрэ ащ исурэтхэм ащыщырэ непэ мы къыхэтыутыгъэхэри. Нахь игъэкIотыгъэу иIэшIагъэхэм защызыгъэгъуазэ зышIоигъохэм ахэр Мыекъуапэ дэт сурэткъэгъэлъэгъуапIэм щалъэгъунхэ алъэкIыщт.

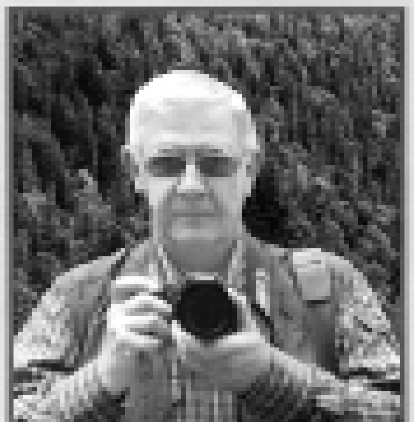

ЕгъэшIэрэ шIэжьэу тыгу илъыщтых

Хэгъэгу зэошхом илъэхъан Сталинград щыкIогъэ зэпэуцужьым тидзэхэм текIоныгъэ къызщыдахыгъэр илъэс 70-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ мэфэкI Iофтхьабзэхэу Волгоград щыкIуагъэхэм тиреспубликэ илIыкIо куп хэлэжьагъ.

Ащ ипащэу заом, IофшIэным, уIэшыгъэ кIуачIэхэм ыкIи хэбзэухъумэкIо къулыкъухэм яветеранхэм, яобщественнэ организациеу АР-м щыIэм итхьаматэ игуадзэу Леонид Рудяк къызэриIуагъэмкIэ, къэралыгъо зэфэшъхьафхэм къарыкIыгъэ нэбгырэ мини 6-м ехъу Iофтхьабзэхэм ахэлэжьагъ.

— Пстэури зэрэзэхащагъэр зэкIэ къекIолIагъэхэм агу рихьыгъ. Къалэм дэт унэхэри, уашъори, жьэу къатщэщтыгъэри текIоныгъэм фэгъэхьыгъэхэу къыпшIошIыщтыгъэ, — еIо Леонид.— Мамаев Iуашъхьэм тет ЕгъэшIэрэ машIом къэгъагъэхэр тетлъхьагъэх. Дзэм джырэ уахътэм щагъэфедэрэ Iашэхэм, техникэм якъэгъэлъэгъон, дзэ къулыкъу зыхьыхэрэм, ветеранхэм япарад теплъыгъ.

Сталинград заом фэгъэхьыгъэ конференцием яIофшIагъэхэм къыщяджагъэх тарихъ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу, академикэу Елена Малышевамрэ филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу Азэщыкъ Геннадийрэ.

Хэгъэгу зэошхом хэкIодагъэхэм яшIэжь гъэлъэпIэгъэным, зэо жъалымым текIоныгъэу тидзэхэм къыщыдахыгъэр ныбжьыкIэхэм ащымыгъупшэным, яхэгъэгу шIу алъэгъоу пIугъэнхэм мы Iофтхьабзэхэр фытегъэпсыхьагъэхэу зэрэщытыгъэхэр къыхигъэщыгъ Адыгэ Республикэм ныбжьыкIэ IофхэмкIэ и Комитет ипащэу Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ.

Зэо жъалымым къызыдихьыгъэ гумэкIыгъохэм афэдэ къэмыгъэхъужьыгъэнымкIэ, лъэхъэнэ чыжьэхэм пыи зэфэхъугъэгъэ хэгъэгухэр джы мамырныгъэ азыфагу илъэу зэрэзэдэпсэухэрэм ишыхьатыгъ Германием къикIыгъэ лIыкIо купри Iофтхьабзэхэм зэрахэлэжьагъэр. Ятэжъхэр зыщыфэхыгъэхэ чIыпIэхэр ахэми зэрагъэлъэгъугъ, зэдэгущыIэгъухэм ахэтыгъэх.

ШIэныгъэлэжьхэм къызэраIуагъэмкIэ, сыд фэдиз шIэныгъэ заом пае зэрагъэгъотыгъэми, сыд фэдиз IофшIагъэ ащ фэгъэхьыгъэу атхыгъэми, чIыпIэу пстэури зыщыхъугъэм гузэхашIэу аригъэгъотыгъэхэр зыми пэпшIын плъэкIыщтэп.

***

Мыщ фэдэ Iофтхьабзэхэр зыфызэхащэрэ ныбжьыкIэхэм сыда Хэгъэгу зэошхом фэгъэхьыгъэу непэ ашIэрэр?

Рустам, къ. Мыекъуапэ, илъэс 19 ыныбжь:

— Мы мафэхэм Мыекъуапэ шъхьафит зашIыжьыгъэр хэтэгъэунэфыкIы. Тарихъыр икъу фэдизэу сымышIэрэми, тикъэралыгъо шъхьафит зышIыжьыгъэ цIыфхэм, лIыхъужъныгъэ зезыхьагъэхэм лъытэныгъэ афэсэшIы.

Ларис, псэупIэу Красногвардейск, илъэс 17 ыныбжь:

— ТекIоныгъэм фэгъэхьыгъэ Iофтхьабзэхэу гурыт еджапIэм щызэхащэрэ пстэуми сахэлажьэ. Заом фэгъэхьыгъэ усэхэр сэшIэх. Адыгеир шъхьафит зашIыжьыгъэр мыгъэ илъэс 70-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонэу АР-м и Лъэпкъ музей къыщызэIуахыгъэм сеплъынэу сыфай, ащ сятэрэ сэррэ тыкIонэу тIуагъэ.

Тимур, къ. Мыекъуапэ, илъэс 16 ыныбжь:

— ТикIэлэегъаджэхэм заом фэгъэхьыгъэу бэ къытфаIуатэрэр. 1941 —1945-рэ илъэсхэм нэмыцхэр тикъэралыгъо къибэнэгъагъэх, яжъалымыгъэ зынэмысыгъэ чIыпIэ Урысыем къинагъэп. Тиреспубликэ ицIыфхэри къиныгъо хэфэгъагъэхэм ащыщых. Ау тятэжъхэр пыим пэуцужьынхэ алъэкIыгъ, мамырныгъэ щыIакIэр къытфыдахыгъ.

Аминэт, къу. Хьакурынэхьабл, илъэс 23-рэ ыныбжь:

— Сятэжъ ышнахьыжъхэр къулыкъум щыIэхэу заор къежьэгъагъ ыкIи къагъэзэжьыгъэп. Ашхын ямыIэу, ежьыр кIэлэцIыкIоу, янэрэ ышыпхъурэ амышIэу, натрыфтыгъу кIощтыгъэ. Зы натрыфышъхьэ къыхьымэ дунаир афэхъужьыщтыгъэп. Тэ непэ Iофыгъо къинэу, тишъхьэ зыгъэузэу къытшIошIхэрэр, зэо лъэхьаным цIыфхэм къинэу алъэгъугъэм елъытыгъэмэ, щыIахэхэп. Ошъо къаргъо ташъхьагъ итышъ, шыкур, зыпсэ зыти ар къытфыдэзыхыгъэхэр тятэжъ псэемыблэжьхэр ары.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

ШIЭЖЬ ЛЪАПI

Илъэпкъ пае щыIагъ

ЗэлъашIэрэ тхэкIошхоу КIэрэщэ Тембот Мыхьамэт ыкъор къызытхэмытыжьыр мэзаем и 8-м илъэс 25-рэ мэхъу.

Лъэпкъ литературэм, искусствэм, творчествэм, адыгэ гупшысэм ыкIи гушъхьэбаиныгъэм уасэ афэзышIырэ нэбгырэ бэдэдэмэ джырэ адыгэ литературэм илъэпсэгъэуцоу, тхэкIошхоу, фольклористэу, шIэныгъэлэжьэу ыкIи общественнэ IофышIэшхоу, СССР-щтыгъэм и Къэралыгъо премие илауреатэу, Адыгэ Республикэм илъэпкъ тхакIоу КIэрэщэ Тембот ишIушIэгъэ ин, ыцIэ сыдигъуи ягъус, агъэлъапIэ, ащыгъупшэрэп.

ТхакIор къызыхъугъэр илъэси 110-рэ зэрэхъугъэр икIыгъэ илъэсым игъэкIотыгъэу зэфэдэкIэ республикэм щыхагъэунэфыкIыгъ. Ащ епхыгъэу илъэпкъ пае Iофышхо зылэжьыгъэ КIэрэщэ Тембот и Илъэсэу 2012-р агъэнэфэгъагъ ыкIи кIуагъэ.

ЗэлъашIэрэ тхакIом илъэпкъ шIоу филэжьыгъэр, фишIагъэр гъунэнчъ: адыгэм идунэееплъыкIи, идунэететыкIи, ишIыкIэ-хабзи, ишэн-бзыпхъи шъыпкъэм тетэу ипроизведениехэм, итхыгъэ зэфэшъхьафхэм ащигъэунэфыгъ, ащигъэчъыгъ. Лъэпкъым дэгъоу хэлъыгъэр зэкIэ фольклорымкIэ къикIызэ, шIэныгъабэр — адыгагъэр ыкIи лъэпкъ шэнхэбзэ зэтефыгъабэр, гъэпсыкIэшIыкIэхэмкIэ кIэкIыжьэу, емызэщыжьэу къытхыгъ, адыгэм илъэпкъ напэ, ишэн шапхъэ итхылъхэм Тембот творческэ IэпэIэсагъэ хэлъэу къащыриIотыкIыгъ. Адыгэм исурэт тхыпхъэу ыгъэчъыгъ ыкIи зэлъаригъэшIагъ.

ТхакIор къызытхэмытыжьыр мэзаем и 8-м илъэс 25-рэ мэхъу. Ау игупшысэ инкIэ, итхыгъэ дэгъухэмкIэ ар къытхэнагъ. Сыдэущтэу пщыгъупшэщтха мамыр щыIакIэм, IофшIэкIэшIум ыкIи искусствэм, цIыфыгъэ иным ишапхъэ ит геройхэр зыхэт романхэу «Насыпым игъогу», «Типшъашъэхэр», «Шыу закъу», повестхэу «Шапсыгъэ пшъашъ», «Ны Iушым ыпхъу», «Гур гъэпытэ», новеллэхэр зыдэт тхылъхэу «Абдзэхэ шэкIожъыр», «ЛIыгъэ», нэмыкIхэри. Адыгэм ышъхьэ къырыкIуагъэр, лъэпкъыр зыфэдэр тхылъеджэхэм ахэмкIэ зэрагъашIэ. КIэращэм итворчествэ джырэ мафэхэми анахь цIыфыбэ яджэ, сыда пIомэ ахэр адыгэ щыIакIэр, адыгэ хабзэр икъукIэ зэхэозгъашIэх, озгъэлъэгъух, пIуныгъэ мэхьэнэ икъу зыхэлъых, художественнэ IэпкIэ-лъэпкIагъэр, гупшысэр къызэбэкIых.

Зэчый инрэ IэпэIэсагъэрэ зыхэлъэу къэхъугъэ КIэрэщэ Тембот ыцIэ тихэгъэгушхоу СССР-щтыгъэм ыкIи нэмыкI хэгъэгухэм зэрэзэлъашIагъэр илъэпкъ шъхьалъытэжьыныгъ, имафэ пэпчъкIэ ащ фэшъыпкъэу, шIоу фишIэрэм хигъахъоу зэрэщыIагъэр ары. ТхэкIошхом инэхъой, иакъыл, игубзыгъагъэ исатырхэм, итхылъхэм ахэтэлъагъо, ахэр пстэуми хьалэлэу къытэтэх. Илъэпкъ пае щыIэгъэ цIыфышхом фэплъызхэу, фэразэхэу, гущыIэнчъэу нэрмылъэгъу шъхьащэ фашIызэ, иунэу зыщыпсэугъэм, илитературнэ музей мыщ фэдэ мафэхэм цIыфхэр ащызэблэкIы.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу егъэджэн Iофыр зэригъэцакIэрэм, IэпэIэсэныгъэ ин хэлъэу къыткIэхъухьэхэрэм ягъэджэнрэ япIунрэ зэрэзэхищэхэрэм апае Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Нэпсэу Заурбэч Муратэ ыкъом,** Теуцожь районымкIэ къуаджэу Щынджые дэт муниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджапIэу N 24-р» зыфиIорэм хьисапымкIэ икIэлэегъаджэ.

КъыткIэхъухьэхэрэр яхэгъэгу шIу алъэгъоу пIугъэнхэм илъэсыбэ хъугъэу чанэу зэрэфэлажьэрэм фэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Филимонов Петр Юрий ыкъом,** къалэу Мыекъуапэ дзэ-патриот ыкIи общественнэ-политикэ IофшIэнымкIэ и Темыр-КъохьэпIэ къутыр обществэ иатаман игуадзэ.

***

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу къыткIэхъухьэрэ ныбжьыкIэхэр зэрэригъаджэхэрэм, джырэ уахътэм диштэрэ шIыкIэ-амалыкIэхэр егъэджэным зэрэщигъэфедэхэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Абыдэ Светланэ Даут ыпхъум,** Адыгэкъалэ и МБОУ-у «Гурыт еджаIэу N 2-у Хь.Я. Бэрэтарым ыцIэкIэ щытым» ублэпIэ классхэмкIэ икIэлэегъаджэ.

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм, Адыгэ Республикэм итеатральнэ искусствэ иIахьышхо зэрэхишIыхьэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Конюхов Александр Петр ыкъом,** Адыгэ Республикэм культурэмкIэ икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Урыс къэралыгъо драматическэ театрэу А.С. Пушкиным ыцIэкIэ щытым» драмэмкIэ иартист.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2012-рэ илъэсым Iоныгъом и 14-м ышIыгъэ унашъоу N 194-р зытетэу «Унэр зэрагъэфабэрэм епхыгъэ коммунальнэ фэIо-фашIэм ыпкIэ зыфэдизыр къызэралъытэрэ шIыкIэр зэрагъэфедэрэм ехьылIагъ» зыфиIорэм иа 1-рэ пункт зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешIы:**

1. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2012-рэ илъэсым Iоныгъом и 14-м ышIыгъэ унашъоу N 194-р зытетэу «Унэр зэрагъэфабэрэм епхыгъэ коммунальнэ фэIо-фашIэм ыпкIэ зыфэдизыр къызэралъытэрэ шIыкIэр зэрагъэфедэрэм ехьылIагъ» зыфиIорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр, 2012, N 9) иа 1-рэ пункт зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэнэу, мыщ тетэу ар икIэрыкIэу къэтыжьыгъэнэу:

«1. Унэр зэрагъэфабэрэм епхыгъэ коммунальнэ фэIо-фашIэм ыпкIэ зыфэдизыр къалъытэ зыхъукIэ цIыфхэм коммунальнэ фэIо-фашIэхэр зэрафагъэцэкIэрэ шапхъэхэу Урысые Федерацием и Правительствэ 2006-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм и 23-м ышIыгъэ унашъоу N 307-р зытетэу «ЦIыфхэм коммунальнэ фэIо-фашIэхэр зэрафагъэцэкIэрэ шIыкIэм ехьылIагъ» зыфиIорэмкIэ аухэсыгъэхэм адиштэу коммунальнэ фэшIо-фашIэхэм апае пкIэу атыщтыр зыфэдизыр къызэралъытэрэ шIыкIэр, унэр зэрагъэплъырэм пае фабэмкIэ шапхъэхэу 2012-рэ илъэсым мэкъуогъум и 30-м ехъулIэу щыIагъэхэр къызыфагъэфедэнхэу.».

2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжьагъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу ыкIи 2013-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м къыщегъэжьагъэу правэм ылъэныкъокIэ азыфагу илъ хъугъэ зэфыщытыкIэхэм алъэIэсы.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМПIЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 4, 2013-рэ илъэс
N 12

ЦIыфхэм яеплъыкIэхэр хэбзэгъэуцугъэм хагъэхьащтых

«Адыгэ Республикэм зыпкъуитыныгъэ илъыным ащ щыпсэухэрэр къызэрэхэлажьэхэрэм ехьылIагъ» зыфиIорэ законопроектым цIыфхэр тегъэгущыIэгъэнхэмкIэ Iофтхьабзэр рагъэжьагъ.

Мы законопроектым икIэщакIор хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ АР-м и Министерств. Мазэм къыкIоцI шIоигъоныгъэ зиIэ пстэури ащ тегущыIэн ылъэкIыщт. Законопроектым къыдилъытэрэ Iофыгъохэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэр хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ Министерствэм исайт къырагъэхьагъ.

Законопроектым Iоф дэзышIэщт купыр хэушъхьафыкIыгъэу къулыкъум къыщыхахыгъагъ, ащ хэхьэрэ отдел зэфэшъхьафхэм ялIыкIохэм ар къагъэпсыгъ. Пащэу яIагъэр общественнэ щынэгъончъагъэмкIэ полицием ипащэ игуадзэу Геннадий Березиныр ары.

Общественнэ рэхьатыныгъэр къэухъумэгъэным къэралыгъом щыпсэухэрэр къыхэгъэлэжьэгъэнхэмкIэ IофшIэгъэ гъэнэфагъэ зиIэ субъектхэр, ахэм япчъагъэ джырэ уахътэм 40-м нэсыгъ, щысэу аштэхэзэ законопроектым дэлэжьагъэх. Адыгэ Республикэр къахэзыушъхьафыкIырэ лъэныкъохэмрэ щыпсэурэ цIыф лъэпкъхэм язэмлIэужыгъуагъэрэ къыдалъытагъэх.

Хэбзэгъэуцугъэм пшъэрылъ шъхьаIэу иIэр — общественнэ рэхьатыныгъэм ыкIи щынэгъончъагъэм якъэухъумэн тишъолъыр щыпсэухэрэр къыхэгъэлэжьэгъэнымкIэ юридическэ лъапсэ ятыгъэныр ары.

Зигугъу тшIырэ Iофым къыхэлэжьэнхэу шIоигъоныгъэ къэзыгъэлъэгъорэ цIыфхэр зэрэкIагъэгушIущтхэ шIыкIэхэм, юридическэ, физическэ ыкIи психологическэ гъэхьазырыныгъэу арагъэгъотыщтхэм законопроектыр къатегущыIэ. Анахьэу анаIэ зытрагъэтырэр — рэхьатыныгъэм лъыплъэщтхэр хабзэмкIэ зэрэухъумэгъэщтхэр ары.

— ЗаконопроектымкIэ цIыфхэм яшIошIхэмрэ ягукъэкIхэмрэ почтэ зэпхыныгъэкIэ (къыздагъэхьышъущтхэр: къ.Мыекъуапэ, ур. Индустриальнэр, 2/АI), телефонкIэ **(59-63-17; 59-63-18),** электрон почтэкIэ **(oios@0I.mvd.ru)** къытлъагъэIэсынхэ алъэкIыщт, — къыщыхагъэщыгъ хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ Министерствэм.

ЗэхэщакIохэм къызэраIорэмкIэ, IэубытыпIэ пшIын плъэкIынэу цIыфхэм къыраIотыкIырэ гупшысэ пстэури законопроектым дэлэжьэжьыхэ зыхъукIэ къыдалъытэщт.

ТХЫЛЪЫМ ИЛЪЭТЕГЪЭУЦОРЭ ТИГУПШЫСЭХЭМРЭ

Тидышъэ кIэныжъхэм яухъумакIу

АдыгабзэкIэ тхыгъэу археологиемехьылIэгъэ тхылъыр тиреспубликэ апэу къыщыдэзыгъэкIыгъэр Тэу Аслъан. «Адыгэмэ ядышъэ кIэныжъ». Джары зэреджагъэр археолог цIэрыIор шъо зэфэшъхьафхэмкIэ гъэкIэрэкIэгъэ тхылъым. Республикэ ныбжьыкIэ тхылъеджапIэм лъэтегъэуцоу щызэхащагъэр МэщлIэкъо Таисэ зэрищагъ.

Адыгэ кIэлэегъэджэ колледжым иеджакIохэр, культурэм иIофышIэхэр, шIэныгъэлэжьхэр зыхэлэжьагъэхэ лъэтегъэуцоцм лъэпкъ шIэжь Iофыгъоу къыщаIэтыгъэхэр зэпхыгъэх. Археологием къытегущыIэхэзэ, адыгабзэм изегъэшIэн, ныбжьыкIэхэм шIэжь яIэным, Адыгеим къыщагъэотырэ пкъыгъохэм ямэхьанэ, нэмыкIхэм нахьыбэрэ ягугъу тшIын фаеу зэIукIэм щалъытагъ.

— Адыгэхэм яархеологие бай дэд, — къеIуатэ Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу, Урысыем ижурналистхэм я Союз хэтэу Тэу Аслъан. — Тхыгъэу щыIэр макIэп шъхьаем, адыгабзэкIэ зэгъэфагъэу тхылъ тиIагъэп. Хэтрэ лъэпкъи итарихъ нахьышIоу зэригъэшIэным пае ыбзэкIэ тхыгъэу итарихъ, иархеологие яджэн фае. Илъэс 35-рэ хъугъэу археологием сыхэт. Дышъэм, тыжьыным, гъучIым, нэмыкIхэм ахэшIыкIыгъэ пкъыгъоу къэзгъотыгъэр мин заулэ мэхъу. Ахэр зэкIэ дышъэ кIэныжъых. Джары тхылъым цIэу фэсыусыгъэр къызыхэкIыгъэр. Тятэжъ пIашъэмэ алэжьыгъагъэу тичIыгу къыхэнагъэхэр лъэпкъым идышъэ кIэныжъых. Ахэр лъэпкъым зэригъэшIэнхэ фае.

УмышIэрэм сыдэущтэу уасэ фэпшIыщта?

А упчIэм иджэуапи къетыжьыгъошIоп. Лъэтегъэуцом къызэрэщаIуагъэу, тиныбжьыкIэмэ археологиер нахьышIоу зэрамыгъашIэ хъущтэп. ЗэрагъашIэу, археологием уасэ фашIымэ, кIэлакIэхэм ялъэпкъ зэхашIэ зыкъиIэтыщт. ТиныбжьыкIэхэр гъэсагъэх, IупкIэх. Археологием къыхахьэхэу дэгъоу зэрагъашIэмэ тхылъыкIэхэр атхыщтых. Сыбыр е нэмыкI шъолъыр къикIынхэшъ, тиархеологие итарихъ зыми тфимытхыщтэу Тэу Аслъан елъытэ.

ЗэлъашIэрэ археологэу ЛэупэкIэ Нурбый «Адыгэмэ ядышъэ кIэныжъ» къытегущыIэзэ Тэу Аслъан тарихъ къэбархэр тхылъым зэрэщигъэфедагъэхэм мэхьанэ ин ритыгъ. Къыгъотырэ пкъыгъохэм къэIокIэ гъэшIэгъонхэр къафегъотых, тхылъым уеджэ зыхъукIэ гурыIогъуаеп, сурэтхэр дахэх, къаIуатэрэр бэ.

Адыгэ кIэлэегъэджэ колледжым икIэлэегъаджэу Пэнэшъу Марьянэ игумэкI лъэтегъэуцом къыщиIуагъ.

— Археологием ехьылIэгъэ тхыгъэхэр тинасыпкIэ «Адыгэ макъэм» къыхеутых. Адыгэ гъэзет закъор ары археологием тыщызыгъэгъуазэрэр. Тхылъыр адыгабзэкIэ зэрэтхыгъэр дэгъу. Тыбзэ нахь дгъэлъэпIэным, тарихъэу къэткIугъэр тшIэным пае ащ фэдэ тхылъхэр тищыкIагъэх, къыIуагъ, — Пэнэшъу Марьянэ.

Колледжым иеджакIоу Шъаукъо Даринэ иупчIэхэри, иеплъыкIэхэри тшIогъэшIэгъоныгъэх. НыбжьыкIэмэ ягумэкIхэм къапкъырыкIызэ, археологием инеущрэ мафэ зыфэдэщтыр еджакIомэ ашIэ ашIоигъу.

НыбжьыкIэ библиотекэм иIофышIэу МэщлIэкъо Таисэ зэхахьэр зэрищэзэ, упчIэу къытыгъэмэ ащыщ гур «ыгъэлъэпэрэпагъ». Тэу Аслъан археологием ишъыпкъэу пымылъыгъэмэ сыд фэдиз пкъыгъуа чIэтынэщтыгъэр?

Ары. Тэу Аслъан археологэу еджагъэп, ау гур зыфэузырэм зыфигъаси, зэлъашIэрэ археолог хъугъэ. Икъуаджэу ТэуйхьаблэщыпсэузэТэуйхьаблэ щыпсэузэ, механизаторэу Iоф ышIэщтыгъ, пэрытхэм зэращыщым фэшI щытхъуцIэхэр къыфаусыщтыгъэх. 1978-рэ илъэсым къыщыублагъэу угъуаезэ, адыгэмэ якIэныжъэу къыгъотыжьыгъэр дунэе къэбар хъугъэ. Москва, Ленинград хэкум, Японием, америкэ хэгъэгухэм, Европэм къащагъэлъагъох.

Тэу Аслъан фэдэ цIыфэу щыIэр зырыз. IIофшIэн ыпсэ хэтIагъэу чIым ычIэгъи щэлъыхьо. Апэрэ тхылъыр урысыбзэкIэ зэрадзэкIыжьыщт. Ащ Аслъан къыщыуцу хъущтэп, итхылъыкIэхэм, гъэзетым къытфитхыщтхэм тяжэ. Республикэ тхылъеджапIэми лъэтегъэуцо фызэхащэщтышъ, темэу къыIэтыгъэр зэрэлъигъэкIотэщтым пылъ.

Опсэу, Аслъан. Уитхылъ тегъэгъуазэ, щыIэныгъэм иилъэсхэр зэрепхых.

ТИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

КъокIыпIэм щыпсэурэ лъэпкъхэм искусствэхэмкIэ я Къэралыгъо музееу Мыекъуапэ дэтым къэгъэлъэгъонэу къыщызэIуахыгъэр Михаил Архангельскэм исурэтхэм афэгъэхьыгъ. Краснодар ар къыщыхъугъ. Урысыем икъэлэ зэфэшъхьафхэм, Грецием, Кипрэ, Болгарием, Абхъазым Iоф ащишIагъ.

ТыкъэзыуцухьэрэдунаирисурэтхэмкIэ къыгъэлъэгъоныр шэнышIу фэхъугъагъ. Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Сыбыр, нэмыкI шъолъырхэм ащыIэу сурэт ышIы зыхъукIэ, цIыф цIэрыIохэм, IофшIэным пэрытныгъэр щызыIыгъхэм алъыхьущтыгъэп. Шъоф зэикIхэм, къэгъагъэхэр къызыщыкIыхэрэ чIыпIэхэм ятеплъэхэм сурэтышIыр ыгукIэ нахь афэщэгъагъ. Ежь-ежьырэу ылъэгъурэр, зэхишIэрэр ары сурэтэу ышIыщтыгъэр. КупкIэу яIэр къызэIуихы шIоигъоу шъо зэфэшъхьафхэр ыгъэфедэщтыгъэх.

«Щай шхъуантIэр», «Зыпкъ иуцогъэ бжыхьэр», «Садым итеплъ», нэмыкI сурэтхэри щыIэныгъэм къыхэхыгъэх.

Къэгъэлъэгъоным икъызэIухын фэгъэхьыгъэ зэхахьэм къыщыгущыIагъэх КъокIыпIэм щыпсэурэ лъэпкъхэм искусствэхэмкIэ я Къэралыгъо музееу Мыекъуапэ дэтым идиректорэу Кушъу Нэфсэт,АР- м культурэмкIэ и Министерствэ иотдел ипащэу Шэуджэн Бэлэ, Урысыем инароднэ сурэтышIэу Къат Теуцожь, зэлъашIэрэ архитекторэу, сурэтышIэу Бырсыр Абдулахь, Адыгэ Республикэм исурэтышIхэм я Союз итхьаматэу Хъуажъ Рэмэзан, Михаил Архангельскэм ишъхьэгъусэу ильэсыбэрэ дэпсэугъэ Лидия Архангельскаяр, искусствоведэу Татьяна Соколинскаяр, сурэтышIэу Алексей Паршковыр.

— Михаил Архангельскэр синэIосагъ, тызэIукIэмэ искусствэм бэрэ тытегущыIэщтыгъ, — къеIуатэ Урысыем инароднэ сурэтышIэу Къат Теуцожь. — Ростов-на-Дону сыщыIэу апэу гущыIэгъу тызэфэхъугъагъ. Исурэти 10 къызытегъэлъэгъум гупшысэу сигъэшIыгъагъэр сщыгъупшэрэп. Сурэт пшIыным пае екIолIэкIэ хэхыгъэ Iофым фэпшIын зэрэфаемкIэ тиеплъыкIэхэр зэфэтIотэгъагъэх.

СурэтышI-модельер цIэрыIоу СтIашъу Юр, опыт ин зиIэ сурэтышIэу Эдуард Овчаренкэр, Урысыем итхакIомэ я Союз хэтэу Хъурмэ Хъусен, искусствэм пыщэгъэ ныбжьыкIэхэр къэгъэлъэгъоным ашIогъэшIэгъонэу еплъыгъэх, зэфэхьысыжьхэр ашIыгъэх.

Михаил Архангельскэм идунай ыхьожьыгъэми, иIофшIагъэхэмкIэ къытхэт. Сурэтэу къыгъэнагъэхэр жъы хъухэрэп.

Сурэтыр къэгъэлъэгъоным къыщытырахыгъ.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
МЭЩЛIЭКЪО Саид

Редактор шъхьаIэм игуадзэр — пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
ХЪУРМЭ Хъусен

Редакцием зыдэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4010
Индексхэр 52161 52162
Зак. 327

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00